

Formació d'agents antirumors: L'experiència de l'Estratègia BCN Antirumors Juny 2014

Aquest document ha estat produït en el context del Projecte C4i-Communication for Integration, una iniciativa conjunta del Consell d'Europa i la Comissió Europea sota l'Acord de finançament HOME/2012/EIFX/CA/CFP/4190. A partir del reconeixement de l'Estratègia BCN Antirumors com a bona pràctica de gestió de la diversitat impulsada per la Direcció de Serveis d'Immigració i Interculturalitat de l'Ajuntament de Barcelona, aquest projecte ha permès la posada en marxa d'estratègies antirumors a 10 ciutats europees, amb el suport de la transferència de coneixements aportada per Barcelona mitjançant la sistematització de la seva experiència en una sèrie de documents i presentacions realitzades en el període 2014-2015 de desenvolupament del projecte.

Administradora del Projecte C4i: Lilia Kolombet, Consell d'Europa

Coordinació del Projecte C4i: Gemma Pinyol (Gener-Juny 2014) i Christina Baglai (Juny 2014-Juny 2015)

*Autoria d'aquest document: Direcció de Serveis d'Immigració i Interculturalitat, Ajuntament de Barcelona, Responsable C4i Ramon Sanahuja. **Han contribuït a aquest document:** Cristina Velásquez, Marifé Calderon i Kira Bermúdez, del Programa BCN Interculturalitat, amb el suport de Carolina Astudillo.*

Formació d'agents antirumors: L'experiència de l'Estratègia BCN Antirumors

Índex

1. Objectius de la presentació

2. Primera etapa (2010)

2.1 Introducció

2.2 Primers passos: per què es va començar, com i amb qui?

2.3 Metodologies i continguts inicials i la seva evolució

3. Accions i metodologies de formació (2010-2014)

3.1 Any 2010

3.2 Any 2011

3.3 Any 2012

3.4 Període 2013-2014

3.5 El paper de la Xarxa Antirumors

3.6 Noves demandes i necessitats de formació

3.7 Formació antirumors adaptada als districtes i barris

3.8 Formació antirumors adaptada a sectors específics

3.9 Formació de formadors-es d'agents antirumors

4. Els materials de formació i la seva evolució (2010-2014)

4.1 Primers materials de formació (2010)

4.2 Materials de formació (2010)

4.3 Materials de formació (2011)

4.4 Materials de formació (2012)

4.5 Materials de formació (2013-2014)

5. Avaluació de la formació antirumors

Ajuntament
de Barcelona

Formació d'agents antirumors: L'experiència de l'Estratègia BCN Antirumors

1. Objectius de la presentació

- Descriure el procés de disseny, posada en marxa, metodologies, accions i creació de materials de la formació d'agents antirumors, així com la seva millora continua
- Oferir algunes recomanacions com a fruit de l'anàlisi del procés

2. Primera etapa (2010)

2.1 Introducció

- La formació d'agents antirumors és una de les accions estratègiques impulsades en el marc de l'Estratègia BCN Antirumors (EBA) des de l'any 2010.
- En una primera reunió per traçar un pla de treball de l'Estratègia, assisteixen més de 60 entitats que mostren el seu interès en treballar-hi.
- És una de les primeres accions en posar-se en marxa en el marc de l'Estratègia ja que es considera fonamental formar a les entitats i actors socials que volen construir el projecte de ciutat amb l'ajuntament.
- Cal tenir en compte que l'equip tècnic municipal responsable d'impulsar l'Estratègia tampoc tenia formació prèvia en aquest àmbit de treball, molt específic i innovador en l'àmbit més ampli de l'acció intercultural.
- L'Estratègia pren immediatament rellevància mediàtica, especialment la figura de l'agent antirumors (que havia sigut inclosa en la mesura del Pla BCN Interculturalitat de 2010)
- Altres dades de context rellevants:
 - No es coneixien antecedents de campanyes/ formacions antirumors
 - Les entitats d'àmbit social/acollida manifestaven dificultats per treballar perquè eren acusades d'afavorir només als immigrants
 - Hi havia discursos que alimentaven els rumors contra les persones migrades: mitjans de comunicació, algunes agrupacions polítiques, professionals de l'administració, etc.
 - Existien poques fonts amb informació fiable

2.2 Primers passos: per què es va començar, com i amb qui?

Recerca del partner formatiu:

L'Oficina Tècnica estudia l'ampli ventall d'entitats conegudes a la ciutat per la seva experiència en formació intercultural de qualitat. S'escull al Centre d'Estudis Africans i Interculturals (CEA),

a qui s'encarrega la tasca de desenvolupar una primera formació en antirumors per entitats, sota la supervisió de l'Oficina Tècnica, per diversos motius, entre els quals:

- Tenia experiència i coneixement previ sobre l'àmbit dels estereotips/mitjans de comunicació i diversitat cultural
- El seu enfocament era molt semblant al que les polítiques municipals volien impulsar en aquell moment.
- També tenien experiències formatives prèvies en l'àmbit de la interculturalitat.

Es parteix d'una col·laboració entre l'administració local i una entitat de la ciutat, unint una necessitat específica per impulsar una política intercultural innovadora i sense punts de referència anteriors a Barcelona ni a altres territoris propers, i el coneixement en la temàtica d'una entitat de la ciutat en l'àmbit dels estereotips i el tractament de la diversitat cultural en els mitjans de comunicació.

Participants de la primera prova-pilot:

Es decideix que el primer curs pilot de formació antirumors es desenvoluparia amb dues grans federacions d'entitats (**Fundació Tot Raval i Secretariat d'entitats de Sants, Hostafrancs i la Bordeta**) que acomplien certs requisits:

- Havien participat en l'elaboració del Pla BCN Interculturalitat (2010) i estaven compromeses amb les polítiques municipals d'interculturalitat.
- Des de la primera trobada plenària per formar la Xarxa BCN Antirumors, mostren immediatament la seva predisposició a participar a la xarxa i treballar conjuntament en l'Estratègia.
- Les dues federacions estan situades en districtes municipals (Sants-Montjuïc i Ciutat Vella) que són culturalment diversos i amb línies de treball de convivència intercultural en marxa
- Aglutinen entitats comunitàries, socials i de persones immigrades de diferents tipus (comerciants, veïnals, d'acollida,...)
- La seva estructura era ideal per establir un treball tècnic proper amb els professionals que hi treballen (en termes de convocatòria de les seves entitats per assistir al curs, valoració de la prova-pilot, avaluació dels continguts, grau d'arribada als participants, etc.)

2.3 Metodologies i continguts inicials, i la seva evolució

Disseny inicial del programa formatiu:

- Es consensua una estructura i continguts de la formació mitjançant propostes i contrapropostes entre l'entitat formadora i l'Ajuntament, assumint que es tracta d'una prova-pilot a anar millorant en el procés.
- La formació estava lligada intencionalment amb el "Primer Manual per combatre rumors i estereotips sobre diversitat cultural a Barcelona", que era un primer esforç de recollir rumors i elaborar un argumentari antirumors. És el primer i únic material amb que es compta en aquell moment a l'Estratègia.

- El curs ha de servir, entre altres, per establir el primer contacte amb les entitats per que s'incorporin al treball en xarxa de la futura "Xarxa BCN Antirumors"
- Maig del 2010: Primer programa formatiu de la prova-pilot. Té una durada de 9 h i porta per títol "Interculturalitat: una resposta als prejudicis i rumors".

Objectius del curs:

- Reflexionar sobre els conceptes de cultura i diversitat
- Analitzar els processos de creació i potenciació d'estereotips, rumors i prejudicis
- Oferir eines per la gestió i el tractament dels estereotips i rumors

Continguts del curs:

El curs s'estructura en 3 sessions de 3 hores cadascuna, amb els següents continguts:

- Sessió 1: Cultura i diversitat. Processos de creació d'estereotips i rumors
 - Cultura i identitat
 - La construcció de la diversitat a Occident
 - Com generem i construïm la imatge de l'altre i del nosaltres
 - Condicions prèvies necessàries per el diàleg intercultural
- Sessió 2: Eines i elements per a gestionar els prejudicis i rumors (I)
 - Funció dels estereotips, els rumors i els prejudicis
 - Breu anàlisi dels espais i canals de creació i difusió d'estereotips, rumors i prejudicis
 - Diferències entre estereotips i rumors a partir d'exemples concrets
 - Els espais i canals de creació i difusió de rumors
 - Els "rumors" hi són entre tothom: (gènere, edat, població receptora, immigrada,..)
 - El paper dels diferents agents (polítics, socials, econòmics, mitjans de comunicació..)
 - Què fem? Les respostes dels agents a partir de l'anàlisi d'exemples concrets de rumors (a partir del Manual Antirumors)
- Sessió 3: Eines i elements per a gestionar els prejudicis i rumors (II)
 - Anàlisi d'experiències sobre gestió de rumors
 - L'enfocament intercultural aplicat a la gestió dels rumors: com promoure un millor grau d'informació, campanyes, espais de comunicació i relació, interacció entre agents
 - Com ho podem fer entre tothom?
 - Presentació de propostes d'actuacions de la Xarxa d'Agents Antirumor i orientacions pràctiques per l'Agent Antirumor

Mitjançant una dinamització grupal, durant el curs els assistents van realitzar aportacions respecte a quines accions calia emprendre a la ciutat per a lluitar contra les rumors i estereotips (en van resultar més de 42 propostes). El resultat és un document resum amb les aportacions dels participants "Document de retorn de la primera formació d'agents

antirumors". Posteriorment, aquest document va ser la base per començar el treball amb les entitats del grup motor inicial de la Xarxa BCN Antirumors.

Participants:

Assisteixen un total de 56 persones. El perfil dels participants és de mediadors, treballadors socials, i tècnics d'ajuntament i d'entitats de l'àmbit, principalment.

Valoració dels participants:

La primera avaluació del curs pilot era fonamental per dissenyar el pla de formació antirumors a impulsar a nivell de ciutat. Algunes temes a destacar són:

- **Els continguts són valorats positivament** en la seva majoria, i amb possibilitats d'aplicació en el seu àmbit de treball i en d'altres espais.
- **Els aspectes millor valorats del curs són:** possibilitat d'interacció i d'intercanvi entre participants, l'expectativa de la futura creació d'una xarxa, i la primera sessió destinada a parlar de cultura i identitat cultural (això es manté fins a dia d'avui).
- **Com a aspectes a millorar, els més destacats són:** el curs es considera massa curt per aprofundir i conèixer més experiències exitoses, i per poder discutir i construir propostes amb els participants.

Es fan sessions de revisió de les avaluacions entre l'Ajuntament i els professionals de la formació, amb l'objectiu de redefinir i millorar el curs.

S'ofereix un certificat d'assistència signat pel director dels Serveis d'immigració.

3. Accions i metodologies de la formació (2010-2014)

3.1 Any 2010

Al 2010, després de la prova-pilot, se'n fan 3 edicions més.

Continguts del curs:

Es manté el mateix programa, amb petites modificacions. L'objectiu és aprofundir el vincle entre la formació antirumors i les altres línies de treball de l'Estratègia BCN Antirumors. A tall pràctic, alguns exemples són:

- S'incorpora una explicació breu a l'inici de la formació per part de l'ajuntament respecte a les altres línies de treball antirumors que s'estan treballant: principalment, creació de materials i Xarxa BCN Antirumors.
- També es fa explícit a la difusió del programa del curs que el públic destinatari ha de tenir la intenció d'incorporar-se posteriorment a la XBA

Participants:

El curs es dirigeix de forma explícita a persones que exerceixen la seva activitat a la ciutat de Barcelona:

- Personal tècnic i voluntari d'entitats
- Persones a títol individual
- Treballadors/es de l'Ajuntament de Barcelona (només contractats/des externs/es, per que el cos de funcionaris ja rep la seva formació des de l'Ajuntament, amb un mòdul d'interculturalitat on s'inclou formació antirumors)
- Treballadors/es d'altres administracions públiques

Valoracions dels participants:

S'indica clarament que s'han d'incorporar dinàmiques pràctiques (p.ex: role-playing) per treballar temes actitudinals i d'interrelació.

El paper de la Xarxa BCN Antirumors:

En aquest punt la Xarxa ja estava constituïda (Juny 2010), els seus membres fundadors han estat formats com a agents antirumors i s'ha creat el Grup Executiu que així es deia als inicis de la estructura de treball desenvolupada per les entitats membres.

- El Grup Executiu comença la seva tasca de desenvolupar recomanacions i propostes per millorar l'Estratègia i les seves accions. Pel que fa la formació d'agents antirumors, expressen una preocupació especial per que el curs ofereixi més eines pràctiques i tingui en compte els aspectes emocionals del treball antirumors.
- Cap a finals del 2010, es porta a terme una experiència pilot o breu taller basat en les eines desenvolupades en l'àmbit del teatre social, per tal d'explorar les possibilitats

3.2 Any 2011

Al maig del 2011, un any després de la primera prova-pilot, hi ha un salt qualitatiu tant en el contingut de la formació antirumors com en els/les participants.

Contingut del curs:

En primer lloc, el curs s'amplia amb un quart mòdul de 3 h que per fi dóna resposta a les demandes de posar en pràctica els coneixements adquirits de forma teòrica en les sessions anteriors. Es compta amb la col·laboració d'una companyia de teatre socia (La Xixa Teatre), que havien participat a la primera edició del curs i durant un any havien estat creant formes teatrals per tractar els rumors i els estereotips. S'afegeix com a objectiu del curs "Adquirir de forma vivencial habilitats antirumors pràctiques per aplicar-les en el diàleg cara a cara". El contingut de la sessió és:

- Sessió 4: **(Mòdul pràctic): Posem en pràctica les eines antirumors a la "vida real"**
 - Exercicis pràctics de treball: personatges i rols socials que ens trobem al nostre l'entorn
 - Teatre-fòrum: vivenciem tres escenes:
 - "M'han denegat la beca-menjador....es queden amb tots els ajuts!"
 - "Un any d'espera per a operar-me el genoll....clar, els veïns del 4rt 1ª no paren d'anar al metge"
 - "Els xinesos es queden amb tots els bars i botigues...està clar que són màfies!"

Participants:

Al 2011, es comença amb una demanda molt elevada de persones interessades en realitzar la formació. I en segon lloc, s'observa una forta diversificació en el perfil de persones que s'apunten al curs. Principalment, s'observa que :

- S'inscriuen més persones a títol individual (sense pertànyer a cap entitat)
- Hi ha un perfil professional cada cop més divers (s'hi inscriuen infermeres, mestres, actors, etc), incloent-hi estudiants que estan interessats/des en aquesta línia de treball considerada "innovadora"
- Com a conseqüència dels dos punts anteriors, existeix entre els/les participants un nivell cada cop més heterogeni de sensibilització cap a la diversitat cultural. Això planteja el repte d'haver de treballar sense conèixer d'entrada quins conceptes i coneixements de base té el grup.

Per aquests motiu, s'introdueixen principalment dues variacions a destacar en el programa del curs i la seva difusió:

- S'inclou de forma explícita al programa de la formació que aquesta va dirigida a persones que tinguin la intenció de *"Col·laborar posteriorment en l'Estratègia BCN Antirumors des de la seva entitat/activitat periòdica"* i *"adherir-se posteriorment a la Xarxa BCN Antirumors i col·laborar en els seus objectius i línies de treball"*
- Es demana en el formulari d'inscripció respondre a 2 preguntes per conèixer, per part de l'equip de formació, el perfil dels participants i preparar la sessió prèviament en funció dels perfils de cada grup:
 - Per quin/s motiu/s vols rebre aquesta formació? (a nivell personal, d'entitat, professional, etc)
 - Com esperes aplicar l'aprenentatge adquirit en aquesta formació? Posa algun exemple.

Valoracions dels/les participants:

Segueixen apuntant en la mateixa direcció, indicant que s'ha d'evolucionar cap a una formació que:

- Doni eines més concretes.
- Aprofundeixi en l'aplicació pràctica
- Treballi amb dinàmiques més vivencials
- Treballi sobre propostes concretes i la forma d'executar-les dins de la pròpia entitat/lloc de feina

Comunicació:

Es fa comunicació de la formació entre els contactes i xarxes que es coneixen des de la Direcció d'Immigració i Interculturalitat, com per exemple:

- Participants en el procés d'elaboració del Pla BCN Interculturalitat (2010)
- Entitats que reben subvenció per a projectes d'acollida/d'interculturalitat
- Entitats de la Xarxa d'acollida de Barcelona
- Coordinadores i federacions d'entitats de la ciutat (per que en facin difusió entre els entitats associades)
- Consell Municipal d'Immigració de Barcelona
- Tècnics de districte: per que en facin difusió entre les seves xarxes d'entitats i taules territorials de convivència (agents que treballen a nivell de barri)

El paper de la Xarxa BCN Antirumors:

El Grup Executiu participa al programa de formació antirumors aportant el seu assessorament sobre els continguts i formats de la "Guia per a l'agent antirumors" en reunions específiques amb l'expert a càrrec de redactar el text.

3.3 Any 2012

Continguts del curs:

Al 2012 hi ha un nou salt qualitatiu i reestructuració de continguts en la formació. El programa es transforma en el següent:

- Sessió 1: Cultures i identitats. Prejudicis, estereotips i rumors.
 - Què és cultura. Com s'estructuren les cultures i les identitats culturals
 - Identitat i construcció de la diversitat a Occident. Com generem i construïm la imatge de l'altre i del nosaltres
 - Definició de prejudici, estereotip i rumor, i la seva funció en la construcció de l'imaginari sobre la diversitat
 - Breu anàlisi dels espais i canals de creació i difusió d'estereotips, rumors i prejudicis
- Sessió 2: Iniciatives i respostes antirumors.
 - 1a part: La diversitat com a eina antirumor:
 - Anàlisi principals rumors sobre immigració
 - Diferents camps i dimensions des d'on actuar: personal, professional, veïnat, membre entitats,..
 - "No estem sols" : iniciatives contra els rumors sobre immigració
 - Descripció i anàlisi de diferents experiències existents al país
 - 2a part: La resposta de Barcelona: la Xarxa Antirumors
 - Descripció de la Xarxa: objectius, qui en forma part, participació, organització, materials, web i activitats de la Xarxa
 - Presentació de dues iniciatives antirumors de membres de la Xarxa
 - Reflexió conjunta i orientacions pràctiques per a generar actuacions antirumors
- Sessió 3: Estratègies comunicatives i emocionals per a la gestió dels rumors
 - Prendre consciència dels propis estereotips i prejudicis: la importància de conèixer-se un/a mateix/a
 - Analitzar i posar en pràctica habilitats comunicatives per a la gestió dels rumors
 - Explorar competències emocionals que ens ajudaran a l'hora d'actuar davant d'un rumor
 - Què significa ser agent antirumor?
- Sessió 4 (Mòdul pràctic): "Soc un agent antirumors: posem en pràctica les eines antirumors a la "vida real"
 - Experimentar les diferents emocions i sensacions que ens pot provocar el fet de desmuntar els rumors.
 - Explorar sobre les nostres experiències per poder traslladar-les a la pràctica com agents antirumors.
 - Detectar allò no dit, el llenguatge no verbal i les diferents influències del context on podem actuar o no per desmuntar els rumors.

- Adquirir de manera vivencial habilitats antirumors pràctiques per aplicar-les en el diàleg cara a cara.

Activitats del curs:

- Exercicis pràctics de treball sobre casos reals i ficticis: personatges i rols socials que ens trobem al nostre l'entorn.
- Teatre-fòrum: participació en quatre escenes:
 - *"On seiem al metro?" Està ple de gent rara"*
 - *"M'han denegat la beca-menjador es queden amb tots els ajuts!"*
 - *"Un any d'espera per a operar-me el genoll clar, els veïns del 4rt 1a no paren d'anar al metge"*
 - *"Els xinesos es queden amb tots els bars i botigues ... està clar que són màfies!"*

Participants:

L'any 2012, la demanda del curs augmenta fins a un 50% respecte als anys anteriors. Hi ha molta més demanda que oferta es pot fer (a finals d'any, alguna edició té fins a 50 persones en llista d'espera). El perfil dels/les participants és:

- 80% dones
- 75% reben certificat (cal haver assistit com a mínim a 3 de les 4 sessions)
- Motivacions per fer el curs: de tipus personal i professional. La gent vol eines aplicables principalment en el diàleg cara a cara i moltes vegades en espais de quotidianitat (feina, família o amics/es). En segon lloc, es busquen eines i coneixements que puguin adquirir al curs per aplicar-los a la seva feina

Canvis significatius del perfil dels/les participants:

- A les primeres edicions de la formació antirumors, els/les participants principalment eren gent molt vinculada al treball social: educadors/es socials, treballadors/es socials, mediadors/es interculturals, professors-es, agents d'acollida, tècnics d'immigració, entre d'altres. Evolució cap a la diversificació: persones vinculades a la cooperació internacional, al treball amb persones grans, advocats, comunicadors audiovisuals, tècnics d'altres Ajuntaments, periodistes, infermeres, professorat...etc
- Evolució del territori d'origen: A principis d'any, entre un 8% i un 14% dels/les participants eren de fora de Barcelona. A finals d'any, fins al 34%.
- Als inicis, 90% dels/les participants estava vinculat a alguna entitat. Al llarg de les edicions, augmenta el número de persones a títol individual i disminueix el número de persones que venen a nom d'una entitat.
- Evolució de la mitjana d'edat: La mitja d'edat al 2012: 35 anys. Anys anteriors: 40 i 45 anys. Això és degut a l'augment d'estudiants que s'han apuntat al curs
- Evolució en l'origen de les persones: als inicis del 2010: 5% dels participants eren d'origen divers. Al 2012: 15 %

A l'abril del 2012, es dona un canvi important, entre d'altres, en les vies d'accés al curs:

- Com a fruit del conveni interadministratiu per al desplegament de l'estratègia antirumors entre l'Ajuntament de Barcelona, la Diputació de Barcelona i la Generalitat de Catalunya, es reserven a cada edició del curs 5 places per a persones d'entitats i administracions públiques d'altres municipis. D'aquesta manera, es formalitza l'assistència de persones d'altres territoris, fenomen que es produïa des dels inicis de la realització del curs (2010). Per fomentar-ho, se'n fa difusió a través de les institucions del conveni (Diputació i generalitat) i se'n fa menció explícita al programa del curs.

Valoracions dels/les participants:

Les valoracions segueixen indicant que cal més temps per aprofundir, i les sessions de marc cultural (1a) i de jocs de rol (4ta) són molt ben valorades. Es destaca:

- La formació com a un espai d'interacció i d'intercanvi d'experiències: fonamental per a trobar estratègies conjuntes
- La formació, com a un espai que permet valorar i reconèixer la diferència i adonar-se dels propis prejudicis i estereotips
- Com a demanda, la possibilitat que el curs incorpori fer alguna acció concreta antirumors (sobretot en el cas de les persones que no formen part de cap entitat) .

Professorat:

També es diversifica el professorat. Es passa de tot un equip provinent del Centre d'Estudis Africans i Interculturals a afegir-hi professionals de les arts escèniques per al 4rt mòdul, i la 3a sessió se'n fa càrrec la sociòloga autora de la "Guia pràctica per a l'agent antirumors. Com combatre els rumors i estereotips sobre diversitat cultural"

Noves demandes/necessitats formatives:

Lligades a la evolució de l'Estratègia Barcelona Antirumors en general (aquest punt s'explica a l'apartat següent)

Comunicació:

Es potencia molt la comunicació per a persones d'altres territoris fora de Barcelona, i l'ús de les xarxes socials.

El paper de la Xarxa Antirumors:

Amb el salt qualitatiu de la Primera Jornada de Treball de la Xarxa, on s'elabora el Pla d'Acció 2012-2014, es defineixen les principals línies d'acció (entre elles, la formació antirumors), així com les estructures d'acció internes de la Xarxa. Es crea el Grup de Treball de Formació, que empen la tasca de treballar conjuntament amb l'Oficina Tècnica pel desenvolupament de la línia d'acció de la formació antirumors: suport, assessorament, seguiment i recomanacions a tota la part formativa de l'Estratègia Antirumors.

3.4 Període 2013-2014

Continguts del curs:

En la etapa 2013-2014, hi ha un nou salt qualitatiu i reestructuració de continguts en la formació.

- Amb l'augment de participants individuals no lligats a entitats, d'una banda, i la preocupació creixent per tenir pautes pràctiques per fer un treball antirumors amb els mitjans de comunicació, es decideix substituir el contingut de presentació d'experiències de barri per un nou mòdul realitzat per l'expert de la comunicació que és responsable d'aquest àmbit dins l'Oficina Tècnica de l'Estratègia.
- Començant el 2013, la nova sessió es diu "Acció antirumor amb mitjans de comunicació" i els seus continguts es centren en el nou escenari comunicatiu (mitjans i xarxes socials), el paper dels agents antirumors i com treballar aquesta línia d'acció amb la Xarxa Antirumors.

Perfil dels/les participants:

- El perfil dels participants es cada cop més divers, i ara inclou músics, professionals de la criminologia, mediadors-es comunitaris, persones en atur i jubilades. Cal destacar l'increment d'estudiants universitats que fan estudis de màster, tesis doctorals o projectes de recerca.
- El 79% dels participants són dones, i encara que hi ha un lleuger augment d'homes (un 10%), la diferència segueix sent gran.
- Un 60% dels participants assisteixen al curs de manera individual, és a dir, no són tècnics ni membres d'entitats o de departaments municipals
- La mitjana d'edat es situa en 35 anys, i això es deu fonamental a l'increment de participants que són estudiants universitaris
- El 30% dels/les participants són de diversos orígens culturals, quan al 2012 eren el 15%. A una de les edicions de 2013, hi participen 13 persones d'origen xinés.
- El 30% dels/les participants provenen de 51 poblacions diferents, de fora de Barcelona, al 2013. És un increment significatiu, ja que al 2012 aquesta xifra es situava en un 18%.
- S'organitzen deu edicions del curs a l'any 2013, amb una participació total de 343 persones. Hi ha un lleu augment de participants que deixen el curs a mitges, la majoria dels quals són persones aturades que aconseguen feina durant el curs. Gairebé el 70% reben el certificat de formació per haver completat el programa, ja que el requisit és haver assistit a un mínim de 3 de les 4 quatre sessions.

Valoració dels/les participants:

- La valoració de la formació és molt positiva, tot i que els/les participants insisteixen en el repte de l'acció antirumors als carrer, als barris, a la vida comunitària quotidiana.
- L'enfocament antropològic es valora molt bé, així com l'estructura i l'enfocament dinàmic dels continguts i exercicis. El nou mòdul de comunicació rep una valoració ben alta, així com el treball pràctic i emocional aportat per les eines de teatre social.
- Els/les participants, sobretot les persones que assisteixen a títol individual i no vinculades a entitats ni departaments municipals, expressen un cop més el seu interès de que s'inclouï o vinculi l'acció antirumor al curs.

3.5 El paper de la Xarxa Antirumors

El Grup de Treball de Formació madura al llarg d'aquesta etapa i empen accions específiques vinculades a l'impuls de la formació antirumors:

- Es consolida el rol d'assessor del Grup de Treball així com la relació estreta de treball amb l'Oficina Tècnica.
- Participen a un grup motor impulsat per la Oficina Tècnica conjuntament amb responsables municipals de l'àmbit del comerç (BCN Activa) per tal de treballar amb tècnics/ques de comerç per dissenyar i oferir una formació antirumors específica per aquest sector (2013). Un resultat és la nova iniciativa antirumors amb el comerç de proximitat a diferents barris de la ciutat, que es desenvolupa al llarg de 2014 amb el suport de l'Oficina Tècnica de l'Estratègia, tècnics de comerç als districtes i la Xarxa Antirumors.
- El Grup de Treball participa en una nova iniciativa que es posa en marxa centrada en els rumors sobre diversitat cultural a l'àmbit de la salut, seguint la metodologia prèviament experimentada amb comerç, i amb la participació de professionals de l'àrea (2014).
- Centres d'interès específics en la darrera etapa de treball han estat:
 - Trobar estratègies per ampliar la diversitat cultural dels i les participants de la formació
 - Adaptar la formació a les necessitats i característiques dels diferents territoris de la ciutat

La preocupació de la Xarxa per arribar a un major nombre de persones de diferents orígens culturals és compartida per l'Oficina Tècnica de l'Estratègia a l'Ajuntament. S'exploren accions i estratègies comunicatives específiques per tal d'implicar a més associacions i institucions vinculades als col·lectius culturalment diversos de la ciutat. Un exemple són els contactes amb Casa Àsia, que és un centre de referència per les persones d'origen asiàtic de Barcelona i per les persones interessades a la cultura asiàtica. Aquest tipus d'accions provoquen un increment notable de participants d'origen migrant, però encara s'ha de resoldre el repte de fer que el curs sigui accessible per diferents nivells de formació i de coneixement de la llengua. S'han de trobar canals efectius per la difusió, s'han de fer contactes amb referents dels diferents col·lectius i s'han de dissenyar formes d'adaptar el curs a altres perfils de participants, sobretot pel que fa la llengua en que es dona el curs.

3.6 Noves demandes i necessitats de formació

- L'augment de participants d'un nombre elevat de poblacions majoritàriament de l'àrea metropolitana de Barcelona fa que tant la Federació de Municipis com l'Associació de Municipis de Catalunya entrin a formar part del conveni interadministratiu per una acció antirumors institucional conjunta, amb l'Ajuntament de Barcelona, la Diputació de Barcelona i la Generalitat de Catalunya.
- Les demandes de participació en accions antirumors, sobretot per part de persones que fan la formació a títol individual, planteja un nou repte pel disseny i la promoció de formes d'implicar als agents antirumors formats en accions a nivell de carrer, en els barris, en espais de vida comunitària quotidiana. El Projecte "Agents antirumors en acció" es desenvolupa amb aquest objectiu. Algunes petites experiències als carrers de la ciutat durant festes majors i celebracions de barri al 2013 i 2014 són una bona oportunitat de fer

pràctiques pels nous agents antirumors així com també pel membres de la Xarxa antirumors en el context de la seva tasca comunitària. Aquest projecte vol enfortir els vincles entre agents antirumors formats i la Xarxa Antirumors, tot promovent l'intercanvi i una participació més àmplia en les activitats antirumors al llarg de l'any.

- La formació antirumors general atrau majoritàriament a persones que ja estan sensibilitzades en temes de diversitat cultural i estan interessades a millorar i aconseguir habilitats més efectives a través de l'acció antirumors. Creix la demanda entre agents socials formats de comptar amb continguts i metodologies més adaptats a l'aplicació a nivell territorial.

3.7 La formació antirumors adaptada a sectors específics

L'adaptació sectorial de la formació antirumors és una eina més de l'Estratègia BCN Antirumors, que vol arribar a sectors específics de la ciutat per fer una feina més en profunditat i per implicar un ventall més ampli d'àrees dedicades a millorar la convivència intercultural. La formació s'adapta a la realitat de cada sector, en continguts, format, metodologia, duració, inclús rumors. Això sorgeix del treball conjunt amb tècnics municipals i professionals de l'àmbit interessats en desenvolupar estratègies específiques de treball antirumors a les escoles, centres de salut, i comerç de proximitat. Vàries iniciatives han generat experiències positives al 2012 i 2013, i al 2014 hi ha nous cursos en marxa.

Formació antirumors en l'àmbit educatiu:

L'any 2012, es va adaptar el primer curs antirumors especialment per respondre a les necessitats de mestres, professorat d'institut i tècnics que treballen amb joves. Un altre curs es va organitzar al 2013 i un altre al 2014. La formació es desenvolupa en col·laboració amb el Consorci d'Educació de Barcelona (Ajuntament i Generalitat) i ha experimentat varies reformulacions del seu disseny original. Alguns continguts tenen un enfocament més pràctic i propicien debats i reflexions aplicats a diferents contextos escolars. Les eines i recomanacions es dissenyen específicament pel treball antirumors amb alumnes, com ara exercicis i orientacions pràctiques per utilitzar els còmics antirumors a l'aula. Actualment aquesta formació porta el títol de *Nous reptes en la tasca educativa: Com trencar els falsos rumors i estereotips vers la diversitat cultural*. La valoració és positiva, tot i que aquests són temps difícils pels docents per la sobrecàrrega que els hi suposa les dures retallades governamentals en educació, que fa que la tasca antirumors no sigui en general una prioritat per la majoria. Amb tot, com a resultat de la formació, alguns han iniciat petites accions, de les que destaquem una presentació especial de la tasca antirumors per part de l'Oficina Tècnica, dirigida a estudiants d'integració social d'un institut. A continuació aquests van dissenyar i portar a terme una activitat antirumors per sensibilitzar sobre la diversitat cultural als seus companys-es d'institut i a alumnes més joves.

Formació antirumors en el sector del comerç de proximitat:

Un altre procés ben interessant i ple de reptes és l'adaptació de la formació antirumors al sector del comerç, concretament enfocat al comerç de proximitat en barris culturalment

diversos. Des de mitjans de 2013, l'Oficina Tècnica de l'Estratègia col·labora amb BCN Activa en aquest objectiu. En una primera fase, es van identificar les necessitats de formació en dues sessions de treball a través de la creació d'un grup motor de tècnics municipals implicats en el treball amb comerç de proximitat i acció comunitària, que volien eines per dissenyar i desenvolupar activitats antirumors en aquest sector. També es van recollir propostes de continguts que van servir per dissenyar un programa de formació específica en el marc general dels continguts de la formació antirumors. Els continguts específics es centraven en les principals característiques del sector comercial des d'una perspectiva integral, tot detectant estereotips i rumors concrets que apareixen en l'àmbit del petit comerç, eines i jocs de rol per entendre i explorar els reptes del "comerç en diversitat", i identificant maneres de dissenyar accions antirumors en el sector a nivell territorial amb un enfocament integral a través del treball en xarxa. La formació es va valorar molt positivament i ha evolucionat cap a un espai de col·laboració i intercanvi entre professionals de l'àmbit, amb formacions periòdiques i sessions de treball per una capacitació en més profunditat per a l'acció antirumors. Ara es planifiquen activitats a diferents barris conjuntament amb el Grup de Treball d'Acció als territoris, de la Xarxa. Aquest procés és innovador en la formació antirumors perquè tot i que anteriors iniciatives sempre s'han dissenyat de manera propera amb col·laboradors clau, aquí s'ha generat a través d'un procés compartit i amb una perspectiva formativa estratègica en ment: promoure una acció antirumors conjunta i sinèrgica entre persones que treballen al sector i amb agents territorials.

3.8 Formació de formadors-es d'agents antirumors

La primera formació de formadors-es que es va fer a Barcelona tenia l'objectiu d'apropar la formació als territoris a través de tècnics/ques d'entitats i departaments municipals implicats en treball comunitari. La primera edició s'organitza a la tardor de 2013 i inclou 18 hores de sessions a l'aula i 6 hores més de tutories i acompanyament després del curs. Hi participen 15 persones escollides pel seu interès en el tema, per haver provat que tenien la capacitat i el context per la replicació a nivell de barri, ja havien completat la formació antirumors general i la majoria són membres actius de la Xarxa Antirumors. Els continguts es centren principalment en millorar i reforçar la capacitat dels membres de la Xarxa d'adaptar als territoris el programa de formació antirumors general i les accions antirumors de ciutat. I, per suposat, una part important del curs planteja estratègies i eines pedagògiques per la formació antirumors per tal de promoure el disseny i desenvolupament d'accions col·lectives a nivell territorial. L'èxit d'aquesta experiència formativa per totes les persones implicades ha generat la voluntat de seguir treballant amb aquest grup en sessions periòdiques dedicades a trobar aliances en els barris per enfortir el programa de formació fent-lo més accessible i disponible a través dels agents implicats en el treball comunitari. El projecte "Agents antirumors en acció" és un bon punt de partida. Dels/les participants que van completar la formació, 5 ja l'han replicat en els seus barris, amb el suport de l'equip de docents i l'Oficina Tècnica de l'Estratègia. Aquest era un requisit per ser acceptats al curs. Una segona edició d'aquesta Formació de

Formadors-es d'Agents Antirumors està prevista per octubre de 2014 amb alguns canvis pel que fa les eines pràctiques de disseny de projectes de formació adaptats a contextos de barri.

4. Els materials de formació i la seva evolució (2010-2014)

4.1 Primers materials de formació (2010)

- Glossari de termes: rumor, estereotip, prejudici, cultura, interculturalitat, enfocament/perspectiva intercultural
- Orientacions bàsiques per a l'agent antirumors: eines de diàleg, formació contínua, treball des d'un col·lectiu, treball en xarxa
- Power point de conceptes: rumors, estereotips i prejudicis
- Fitxa de presentació de propostes: per la dinàmica de pluja d'idees sobre eines i accions per a treballar la lluita contra els rumors
- Resum del Manual Antirumors: resum dels rumors sobre immigració més destacats i la informació i argumentari antirumors
- Bibliografia i links d'interès
- Formulari d'avaluació del curs

4.2 Materials de formació (2010)

Igual que l'anterior, però s'incorpora:

- Referència bibliogràfica més extensa (es fa un treball de cerca més profunda)
- Material sobre el perfil de la immigració dels anys 60 (immigració interna espanyola a Catalunya) per establir paral·lelismes en la percepció de la població autòctona del fet migratori llavors, i ara.
- Materials per dinàmiques de comunicació intercultural: diferents escenes interpretades des de diferents prismes culturals (un comportament donat no té només un significat incorporat. Significa allò que l'observador interpreta d'acord amb els seus valors culturals i les seves creences).

4.3 Materials de formació (2011)

Igual que l'anterior, excepte la fitxa de presentació de propostes, que es va utilitzar com a base per començar a treballar amb el grup motor de la Xarxa BCN Antirumors en els seus inicis. També s'incorpora:

- Document de dinàmica de competències interculturals (per valorar fins a quin punt som conscients del nostre filtre cultural i les nostres capacitats per establir diàleg amb persones amb altres codis culturals)
- Material respecte a dinàmiques i exemples de reflexió crítica en el tractament i replicació de la informació ("Triple filtre de Sòcrates", etc)
- Notícies sortides en diaris generalistes que rebaten rumorologia (titulars "Aporten més del que gasten", etc)

- Materials generats per la Xarxa BCN Antirumors: Còmics 1 i 2 i tríptic antirumors de butxaca
- Formulari d'adhesió a la Xarxa BCN Antirumors

4.4 Materials de formació (2012)

- Es substitueix el resum del Manual Antirumors per un argumentari més bàsic: les dades quantitatives sobretot tenen la funció de donar seguretat a l'agent antirumors ("ara estic segur/a de que el que es diu és mentida"), però a tall pràctic cal tenir clares informacions molt concretes i no un llarg argumentari de defensa de la filosofia antirumors.
- El material de creació pròpia "Guia pràctica per a l'agent antirumors. Com combatre els rumors i estereotips sobre diversitat cultural" és redactat per una persona experta sociòloga amb l'assessorament de la Xarxa i sota supervisió de l'Oficina Tècnica de l'Estratègia.
- Materials generats per la Xarxa BCN Antirumors: Còmics 1 i 2 *Blanca Rosita BCN*, tríptic antirumors de butxaca
- Document amb argumentari bàsic per a l'agent antirumors (informació rumors/antirumors)
 - Orientacions bàsiques per a l'agent antirumors: eines de diàleg, formació contínua, treball des d'un col·lectiu, treball en xarxa
 - Resum del Manual Antirumors: resum dels rumors sobre immigració més destacats i la informació i argumentari antirumors
 - Glossari de termes: rumor, estereotip, prejudici, cultura, interculturalitat, enfocament interculturalista
- Notícies sortides en diaris generalistes que rebaten rumorologia (titulars "Aporten més del que gasten", etc)
- Referència bibliogràfica extensa i links d'interès
- Formulari d'adhesió a la Xarxa BCN Antirumors
- Formulari d'avaluació del curs

4.5 Materials de formació (2013-2014)

- "Guia pràctica per a l'agent antirumors. Com combatre els rumors i estereotips sobre diversitat cultural"
- El Manual Antirumors com a recurs de formació es converteix en un document amb capítols pràctics i senzills titulat "Sabies que...?" Aquests capítols són un resum dels principals rumors sobre la immigració amb informació i arguments antirumors. Durant aquest període, els capítols s'han centrat en els àmbits de la Salut, Comerç i Serveis Socials. Els capítols sobre Educació i Convivència es fan disponibles al 2014.
- Còmics 1, 2, 3 i 4 *Blanca Rosita BCN*, tríptic antirumors de butxaca. Xapes, gotes i punts de llibre.
- Document amb argumentari bàsic per a l'agent antirumors (informació rumors/antirumors)
- Glossari de termes: rumor, estereotip, prejudici, cultura, interculturalitat, enfocament interculturalista

- Propostes de llenguatge inclusiu en els mitjans de comunicació, redactades per la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual
- La Guia sobre el tractament de la diversitat cultural en els mitjans de comunicació, publicat pel Col·legi de Periodistes de Catalunya
- El protocol de la Xarxa Antirumors de resposta viral i contactes per fer front a les males pràctiques en la gestió de la diversitat cultural en els mitjans de comunicació
- Vídeos de males pràctiques en els mitjans de comunicació en relació al tractament de la diversitat cultural
- Presentació del dossier de l'Estratègia Antirumors i altres línies d'acció del Programa Barcelona Interculturalitat
- Referència bibliogràfica extensa i links d'interès
- Formulari d'adhesió a la Xarxa BCN Antirumors
- Formulari d'avaluació del curs
- Alguns materials es deixen de distribuir perquè cal actualitzar-los i alguns han estat substituïts per altres més en la línia d'evolució de l'Estratègia: canvis importants en el discurs, l'argumentació i millors maneres de desmuntar els rumors.

5. Avaluació de la Formació Antirumors

Per primera vegada, l'any 2013, es va dur a terme una avaluació global de l'Estratègia BCN Antirumors. Dues parts importants es van dedicar als agents antirumors i el programa de formació. L'informe final es va presentar a principis de 2014 i es fa disponible pel Projecte C4i en el marc del paper de l'Ajuntament en la transferència de coneixements sobre l'Estratègia. Una conclusió important és la valoració tan positiva dels/les agents antirumors que treballen a entitats o a departaments municipals pel que fa la seva experiència formativa. Valoren molt especialment l'apoderament i enriquiment que ha aportat als seus esforços en el gestió de la diversitat cultural al nivell de territori, a escoles, centres cívics, plans de desenvolupament comunitari. La principal demanda de canvi en el model de formació és trobar maneres de vincular-se a l'Estratègia un cop feta la formació. La major part dels/les agents antirumors formats que no estan implicats en entitats o projectes comunitaris declaren que els agradaria jugar un paper més actiu. En aquest sentit s'han fet dues propostes: la participació a l'Estratègia a través de la proximitat territorial i el treball en xarxa. Aquest és un repte important de l'Estratègia en el moment actual. Projectes com ara "Agents antirumors en acció" i les iniciatives de formació antirumors adaptades a contextos de barris aspiren a donar resposta a aquesta demanda. El potencial d'aquests agents i l'impacte potencial de la seva col·laboració en la tasca antirumors no es pot desaproveitar.